

بررسی اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت (ppp) بر بهزیستی کودکان پیش دبستانی

دکتر اکرم دهقانی*؛ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد، دانشکده علوم انسانی، گروه روانشناسی بالینی

دکتر فاطمه رضایی؛ استادیار دانشگاه لرستان، دانشکده ادبیات

مقدمه: بهزیستی روانشناختی بمعنای کارکرد روانشناختی بهینه است. به بیانی دیگر، بهزیستی روانشناختی را می توان واکنش های عاطفی و شناختی به ادراک ویژگیها و توانمندیهای شخصی، پیشرفت بسنده، تعامل کارآمد و موثر با جهان، پیوند و رابطه مطلوب با جمع و اجتماع و پیشرفت مثبت در طول زمان تعریف کرد. مفهوم بهزیستی اشاره به حداکثر تجربه و عملکرد روانی دارد. سیستم های بهزیستی بر حمایت کودکان از بدرفتاری والدین و مراقبت کنندگان تاکید دارند. برنامه فرزندپروری مثبت برنامه جدید و جهان شمولی در مورد فرزندپروری است که باعث ایجاد رابطه ای مثبت بین والدین و فرزندان می شود، و کمک می کند تا والدین راهبردهای موثر مدیریت را در برخورد با انواع مسائل رشدی - رفتاری کودک بیاموزند. این مداخله شامل ۵ سطح درمانی است. تمامی سطوح درمانی بر افزایش خودکفایی و کارآمدی والدین در کنترل رفتار کودکان تاکید دارند، که از طریق آموزشهای والدین بمنظور ارتقاء تحول کودک، حس صلاحیت اجتماعی و خودکنترلی میسر می شود. هدف از پژوهش حاضر نیز بررسی اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت بر بهزیستی کودکان پیش دبستانی شهر اصفهان بود.

روش: از طریق نمونه گیری تصادفی خوشه ایی از بین نواحی آموزشی و پرورش شهر اصفهان یک ناحیه انتخاب و از بین مهدکودکهای ناحیه مذکور یک مهدکودک به تصادف انتخاب گردید. از کودکان مهدکودک به شیوه تصادفی ساده ۳۰ کودک انتخاب، و بطور کاملاً تصادفی به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم شدند. ملاکهای ورود به پژوهش شامل تحصیلات بالاتر از دیپلم والدین و وجود و حضور پدر و مادر در خانواده بود. بهزیستی کودکان گروه آزمایش و کنترل از طریق پرسشنامه بهزیستی کودکان پیش دبستانی (دهقانی، ۱۳۹۲) قبل، بعد و سه ماه پس از مداخله (مرحله پیگیری) سنجیده شد. برنامه فرزندپروری مثبت در طی ۸ جلسه برای مادران گروه آزمایش اجرا گردید. البته گروه کنترل هیچ مداخله ای دریافت نکردند.

یافته‌ها: داده‌های پژوهش حاضر از طریق نرم افزار SPSS - ۲۰ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل کواریانس بیانگر اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت بر افزایش نمره کل بهزیستی کودکان در پس‌آزمون و پیگیری گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل بود ($p < 0/000$). پرسشنامه بهزیستی کودکان پیش‌دبستانی دارای ۵ زیرمقیاس است. نتایج در مورد زیرمقیاس‌های پرسشنامه بدین شرح بود: در زیرمقیاس روانشناختی، اجتماعی و آموزشی تفاوت بین دو گروه در پس‌آزمون معنادار، اما در پیگیری معنادار نبود. در زیرمقیاس‌های شناختی و خانوادگی تفاوت معناداری در پس‌آزمون و پیگیری مشاهده گردید.

بحث و نتیجه‌گیری: تعاملات زمینه - کودک رشد کودک را در ابعاد قابل مشاهده مانند رشد فیزیکی و همچنین ابعاد روانشناختی، شناختی و اجتماعی تحت تاثیر قرار می‌دهد. سندرز و مک‌فارلند (۲۰۰۰) نشان دادند که برنامه فرزندپروری مثبت عوامل استرس‌زای والدین را تحت تاثیر قرار داده و عواملی مثل افسردگی، عصبانیت، اضطراب و سطوح بالای استرس را از طریق بهبود مهارت‌های والدگری تقلیل می‌دهد. نتایج زوبریک (۲۰۰۱) بر روی والدین کودکان پیش‌دبستانی نشان داد که آموزش برنامه فرزندپروری مثبت باعث کاهش چشمگیری در اختلالات رفتاری کودکان و سبک والدگری استبدادی والدین شد. اسپیکرز و همکاران (۲۰۱۰) نیز اثربخشی برنامه فرزندپروری مثبت را در ارتقاء رضایت، کارآمدی، حس کلی صلاحیت والدینی، کاهش مشکلات رفتاری و عاطفی کودکان نشان دادند. نتایج فوق‌الذکر همسو با نتایج پژوهش حاضر در مرحله پس‌آزمون است. اما نتایج در مرحله پیگیری بیانگر تداوم تغییرات در زیرمقیاس‌های شناختی و خانوادگی، و عدم تداوم تغییرات در زیرمقیاس‌های روانشناختی، اجتماعی و آموزشی بود. در تبیین این نتایج می‌توان اظهار داشت که برنامه فرزندپروری مثبت بر تغییر رفتارهای فعلی والدین، مدیریت رفتار و شیوه‌های کنترل رفتار در زمان حال تاکید دارد، و به همین علت تغییرات در مرحله پیگیری تداوم نیافتند. به نظر می‌رسد تغییرات رفتاری مادران باعث بهبود روابط خانوادگی شده و این عامل سبب افزایش بعد شناختی گردیده است. بمنظور تداوم یافته‌ها در پیگیری پیشنهاد می‌گردد در جلسات برنامه فرزندپروری مثبت، جلساتی با تاکید بر کار مدل درونی مادر و تغییرات بنیادی اضافه گردد، و همچنین تعداد جلسات مداخله نیز بیشتر شود.

واژه‌های کلیدی: برنامه فرزندپروری مثبت، بهزیستی کودکان، کودکان پیش‌دبستانی.